

**A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
REGIONÁLIS KUTATÁSOK KÖZPONTJÁNAK
EREDMÉNYEI
A HATÁRON TÚLI MAGYAR REGIONÁLIS TUDOMÁNY
FEJLESZTÉSÉBEN ÉS
A KÁRPÁT-MEDENCE TÉRSZERKEZETI KÉRDÉSEINEK
KUTATÁSÁBAN**

I. A KÁRPÁT-MEDENCEI REGIONÁLIS TUDOMÁNY FEJLESZTÉSE

Az [MTA Regionális Kutatások Központja](#) (RKK) két és fél évtizede végez kutatásokat Európa régióiban, készít elemzéseket a regionális folyamatokat befolyásoló tényezőkről, a településszerkezet átalakulásáról, összehasonlító vizsgálatokat folytat a hazai és az európai régiók fejlesztési gyakorlatáról. A kutatások eredményei két tucat tudományos értekezésben (MTA doktora és PhD-értekezésekben), közel kétszáz könyvben és tudományos gyűjteményben, háromezer ötszáz tudományos közleményben láttak napvilágot Magyarországon és külföldön. Nagy mennyiségű empirikus anyag gyűlt össze a különböző régiókban, térségekben és településcsoportokban zajló folyamatokról, gazdasági, társadalmi és települési jelenségekről. Az RKK készítette el az első regionális fejlesztési koncepciókat, megyei területfejlesztési stratégiákat, város- és kistérség-fejlesztési programokat Magyarországon. E kutatások és fejlesztési munkák során átfogó regionális adatbázisok jöttek létre.

1. Műhelyszervezés

Az [intézet közfeladatainak](#) sorában a Kárpát-medencei magyar regionális tudomány fejlesztése és e nagytérség települési, regionális gazdasági és társadalmi viszonyainak az elemzése, értékelése is fontos helyet foglal el. A regionális tudomány az európai kontinens és az Európai Unió fejlesztéspolitikájához szolgáltat alapvető kutatási jellegű eredményeket. E tudomány szervezett jelenléte a magyar közösségek lakta térségekben versenyelőnyt is jelenthet. E nemzetstratégiai megfontolás indította el a határon túli magyar regionális kutatási műhelyek szervezésének programját a 2000-es évek legelején.

E koncepció eredményeképpen kialakultak a Kárpát-medencei regionális kutatóhálózat alapjai, a hálózatos együttműködés formai keretei. Az RKK által szervezett képzési programok, konferenciák, műhelytalálkozók, a PTE doktori iskolájában folyó PhD-kutatások ösztönözték a határon túli regionális tudományi műhelyek szerveződését. Ma hat városban – különböző szervezetségi fokon – több mint hetven kutató és egyetemi, főiskolai oktató, gyakorlati szakember gyarapítja a magyar regionális tudomány eredményeit. E program keretében jelenik meg A Kárpát-medence régiói c. sorozat.

2. Szakmai képzés

A versenyképes közösségi területfejlesztés magas szintű szakmai kvalifikációt igényel. A regionális gazdaságtan és politika [egyetemi képzést](#) Magyarországon az MTA Regionális Kutatások Központja alapozta meg. E képzési ágban hat egyetemen vannak mesterkurzusai, és három egyetemen doktori iskolákban folyik a regionális tudományi kutatók képzése.

A [Pécsi Tudományegyetem Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskolája](#) 2002-ben programot indított a határon túli szakemberek doktori képzésének támogatására. Nyolc év alatt húsz erdélyi és vajdasági hallgató szerzett abszolutóriumot. A 2010/2011-es tanévben a doktori iskolának tíz határon túli hallgatója van. Négy székelyföldi fiatal szakember szerezte meg a PhD-fokozatot (valamennyien otthon maradtak), és négy hallgató tartotta meg munkahelyi vitáját. A doktori programnak ez a komponense támogatásban nem részesül, a határon túli levelező tagozatos hallgatók tandíját nem fizetnek, költségeiket a doktori iskola fedezi.

3. Kutatási programok

A magyar regionális tudományi műhelyszervezés mellett a Kárpát-medencei tematika [kutatási programot](#) is jelent az intézet tevékenységében. Az utóbbi évtized kutatási témái a Kárpát-medence regionális átalakulásának törvényszerűségeit, a regionális és a határ menti együttműködések, a határon túli régiók fejlődésének sajátosságait, a településhálózat átalakulásának tendenciáit vizsgálták. E kutatásokat több forrásból finanszírozta az intézet. A területfejlesztésért felelős tárcán (Területfejlesztési és Önkormányzati, Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztériumon) kívül esetenként az MTA jelentette a hazai, Phare-, illetve különböző EU-s programok pedig a nemzetközi forrást.

3.1. Fejlesztéspolitikai kutatások

A szétagolt magyar nemzet egyes részeinek jövőjét ma elsősorban a nemzetállamok fejlesztési stratégiái formálják. A magyar kormányzatok támogatáspolitikája csak lassú és kevésbé átütő korrekciókra képes. A magyar fejlesztési koncepciók nem építették be saját logikai rendszerükbe a határokon átívelő, több régiót felölelő együttműködések potenciális hatásait. A határon túli magyar területek gazdasági és kulturális fejlődését segítő tevékenységek nem alkotnak egységes rendszert, nem a területi munkamegosztás szempontjait veszik figyelembe, hanem a magyar gazdaság fejlesztésétől független, szigetszerű kezdeményezéseknek tűnnek. Szervesen egymáshoz kapcsolódó elemek hiányában a következmények esetlegesek, a beavatkozások hatékonysága alacsony szintű, szinergikus hatások nem alakulnak ki, a fenntartható fejlődés esélyei kedvezőtlenek. Példaként a magyar nyelvű felsőoktatás-kutatás és a magyarok lakta térségek gazdaságfejlesztési kezdeményezései közötti összhang hiányát említhetjük.

A nemzetstratégia fogalma ma elsősorban politikai dokumentumokban jelenik meg, a határon túli magyar területek autonómiájának és a magyar népesség szülőföldjén maradásának követelményeit tartja szem előtt. E felfogás nyilvánvaló és érthető alapját az adja, hogy a magyar népesség száma csökken, demográfiai mutatói romlanak, miközben a magyar munkaerő-piaci prognózisok a gazdasági fejlődést csak jelentős számú népesség betelepítésével látják megvalósíthatónak. E nagy jelentőségű kérdésre is stratégiai választ kell adni, annak figyelembevételével, hogy a magyar működő tőke külföldre áramlása más térségekben teremthet a magyar gazdaság számára pótlólagos munkaerőt.

Magyarország és a két legnagyobb magyar népességű szomszédos ország csatlakozása az Európai Unióhoz kedvező feltételeket teremtett a hosszú távú stratégiaalkotás számára. Az EU strukturális politikája ugyanis nagy távlatú transzregionális (országhatárokon átnyúló, egymáshoz kapcsolódó) térségi stratégiákra is támaszkodik. Jelenleg nyolc makrorégióra készülnek uniós tervek. Magyarország érdeke az lenne, hogy a Kárpát-medence alkosson új makrorégiót, ezáltal a magyar területek jelentős

része egységes stratégiai térré válhatna. Magyarország kezdeményező szerepet vállalhatna e stratégiai tér szervezésében, és ezt összekapcsolhatná Magyarország és a magyar lakosságú területek kohéziójának programjával (a nemzetstratégiával).

A 2014-től esedékes következő uniós programozási periódusra való felkészítés során a magyar fejlesztéspolitikában sokkal markánsabb álláspontokat kell megfogalmazni a Kárpát-medencei gazdasági tér kohéziójának erősítését szolgáló intézkedések körét és tartalmát illetően, és ennek meg kell mutatkoznia a magyar támogatáspolitikai különböző formáiban is.

A magyar gazdaság tőkeexpánziójának a jövőben erősödnie kell, a tőkeexport lehetséges színtereiként a határon túli magyar lakosságú térségek is szóba jöhetnek. A gazdasági racionalitás azonban azt diktálja, hogy a magyar tőke befogadására e térségeknek is fel kell készülniük. Mint ahogy a magyar gazdaságpolitikának is számolnia kell azzal, hogy a tőkeexport támogatáspolitikájában külön szabályozást igényelnek a határon túli magyar lakosságú területekre történő befektetések.

A reálgazdaság fejlődésének ütemét, a gazdaság szerkezetének minőségét és jövedelemtermelő kapacitását – a gazdasági válságot kiváltó okokból levonható tanulság ez – a jövőben még inkább az állam, az önkormányzatok és az üzleti világ szereplőinek térbeli együttműködése, partnerségének minősége határozza meg. A Kárpát-medence formális regionalizálásának intézményesítése a térség gazdasági fellendülését eredményezné, közvetett módon a térségi autonómiák fejlődését is előrelendítené. A régiók kialakításában ezért kellene Magyarországnak példát mutatnia.

3.2. Határ menti kutatások

A Magyarországgal határos térségekben folytatott vizsgálatok rámutattak arra, hogy az európai horizont kitágulása ellenére megmaradtak az országhatárok, sőt az új államok létrejöttével a korábbi belső makrorégiókat, országrészeket elválasztó határok is tényleges választóvonalakká váltak. Számos kelet-európai országban széttöredezett a térszerkezet, természetes kapcsolatok szakadtak meg, akadályokat képezve az európai térszerkezet egységesülésének folyamatában.

A kutatások kimutatták, hogy a magyarországi államhatárok két oldalát alkotó határtérségek számottevő része ma is elmaradott terület. A részben történeti, részben pedig az ugyancsak korábbi kedvezőtlen makro- és mikrogazdasági tényezők és hatások következményei, az életképes gazdasági programok hiánya, az elavult infrastrukturális és közlekedési rendszerek, és főként pedig a minden területen fölöttébb vontatottan fejlődő határon átívelő kapcsolatok miatt Magyarország és szomszédai számára létfontosságú kérdés, hogy határai mielőbb szabadon átjárhatók legyenek. Az államhatárok merev elválasztó szerepének oldódása, a kelet-közép-európai határok spiritualizálódása a rendszerváltó országok, köztük Magyarország és szomszédai számára alapvető nemzeti érdek.

Az európai kitekintéssel folytatott kutatások megállapították, hogy a határvidékek közötti együttműködés intézményesített formáját megtestesítő eurorégiók Nyugat-Európában már hosszabb múltra tekintenek vissza, Kelet-Közép-Európában pedig éppen a rendszerváltás, illetve az euroatlanti folyamatok kiteljesedése nyomán erősödött fel a határ menti kapcsolatoknak ez a formája. E vizsgálatok alapján kimutatható, hogy Magyarország megyéi ma 16, határokon átnyúló interregionális együttműködési szerveződésben vesznek részt, de az intézményesült határrégiók ritkán fednek le funkcionálisan összetartozó térségeket. Az együttműködési szervezetek formai keretei és tartalmi jegyei igen különbözőek, a kooperáció indítékai is eltérőek, általános vonásként azonban kiemelhető, hogy ezek a szerveződések potenciálisan tágíthatják a magyar nemzetgazdaság piaci tereit, a méretgazdaságosság határait, és elősegíthetik a vállalkozások piaci expánzióját.

Az új határ menti együttműködések nagy számán túl alapvető gond a születő eurorégiók területisége, melyek viszonylag ritkán fednek le valódi, funkcionális határtérségeket. Jellemzőbb az, hogy a kezdeti hatalmas méretű eurorégiók létrejötte óta egyre kisebb területű, a valós térkapcsolatokat, a lokális együttműködés előnyeit egyre inkább figyelembe vevő együttműködések alakulnak ki.

A kutatások a Kárpátok térsége gazdasági, kulturális és ökológiai problématerületein az európai területfejlesztési politikák adaptálását, a környezeti és területfejlesztési célok integrált kidolgozását is célul tűzték ki. A programalkotásban a fenntarthatóság kritériumainak megfelelően tekintettel voltak a térség természeti erőforrásainak védelmére, a kohézió erősítésére, a természeti és kulturális örökség megőrzésére. A fejlesztéspolitikai eszközrendszer, a kísérleti és képzési programok kidolgozásán túl elkészült a térség középtávú fejlesztési stratégiája (Visions and Strategies in the Carpathian Area), a projekt vezető eleme, amelyre felfűzték a program egyéb területein kidolgozott elemzéseket, tanulmányokat.

A határ menti kutatások eredményeit tíz kötetben adta közre az intézet. Phare-támogatással [Győrben osztrák–magyar–szlovák](#), [Békéscsabán szerb–magyar](#) területfejlesztési dokumentációs központ jött létre. A román–magyar dokumentációs központ fejlesztése folyamatban van Debrecenben a Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrumában. A megnyitás várható időpontja: 2011. ősz.

3.3. A Kárpát-medence régiói tudományos monográfiatorozat

A [Kárpát-medence régiói című sorozat](#) célja az, hogy bemutassa a Kárpát-medence magyarországi és határon kívüli régióinak természeti, társadalmi, települési és gazdasági állapotát, értékelje a transzformációs időszakban bekövetkezett változásokat, elhelyezze a régiókat az európai gazdasági térben és ismertesse a fejlesztési elképzeléseket. A kötetek szerzői határon túli magyar kutatók, akik e munkájukkal a magyar regionális tudomány határon túli műhelyeinek a kialakításához is hozzájárulnak. Sorozatszerkesztő: Horváth Gyula.

A sorozatban az alábbi határon túli régiókról jelentek meg összefoglaló munkák:

1. kötet: Székelyföld. Szerk.: Horváth Gyula. 2003. 453 oldal
2. kötet: Dél-Szlovákia. Szerk.: Horváth Gyula. 2004. 525 oldal
4. kötet: Északnyugat-Erdély. Szerk.: Horváth Gyula. 2006. 586 oldal
7. kötet: Vajdaság. Szerk.: Nagy Imre. 2007. 575 oldal
9. kötet: Dél-Erdély és Bánság. Szerk.: Horváth Gyula. 2009. 582 oldal
11. kötet: Kárpátalja. Szerk.: Baranyi Béla. 2009. 540 oldal

Tervezett kötetek:

14. kötet: Szlavónia-Baranya és Muravidék. Szerk. Hajdú Zoltán–Nagy Imre. Várható megjelenés: 2012.
15. kötet: Burgenland. Szerk.: Hardi Tamás. Várható megjelenés: 2013.
16. kötet: Összefoglaló monográfia a Kárpát-medencei regionális folyamatokról két kötetben, angol nyelven. Szerk.: Horváth Gyula. Várható megjelenés: 2014.

A sorozatot a Dialóg Campus Kiadó és az MTA Regionális Kutatások Központja közös kiadásban jelenteti meg. Az egyes kötetek példányszáma: 700 db. A sorozat legelső darabjai elfogytak. 2010-ben a sorozat 12 kötete CD-n is megjelent.

A kötetek érdeklődést váltottak ki a határon túli térségek nem magyar származású szakembereiben. Több helyütt vetették fel a kötetek többségi nyelven való megjelentetésének gondolatát. Regionális monográfiák ugyanis mind ez ideig nem jelentek meg.

II. TUDOMÁNYOS RENDEZVÉNYEK

1. Regionális átalakulás a Kárpát-medencében, 2005

A Magyar Regionális Tudományi Társaság Sopronban tartott konferenciáján 100 magyar és 80 határon túli területfejlesztési szakember a Kárpát-medencei régiók fejlődésének sajátosságait, a területi együttműködések eddigi tapasztalatait tekintette át. Arra kerestek választ, hogy a térség milyen fejlesztési adottságokkal rendelkezik, milyen együttműködési formák segítségével alapozható meg a

majdani európai transznacionális makrotérség versenyképessége, milyen szerepet játszhat a regionális tudomány a közös fejlesztési döntések előkészítésében.

Magyarország, Szlovákia, Románia és a Vajdaság konferencián résztvevő területfejlesztési miniszterei [közös nyilatkozatot adtak ki](#) a regionális tudományi együttműködés fontosságáról.

2. Stratégiaalkotó műhelybeszélgetés, 2009

Az RKK alapításának 25. évfordulója alkalmából rendezett [fórum](#) célja az volt, hogy megvitassa az intézet új stratégiájának koncepciótervezetét, értékelje az intézet magyar regionális műhelyek szervezésében kifejtett tevékenységét, megismertesse a határon túli műhelyek hosszabb távú kutatási elképzeléseit, és meghatározza az együttműködés fejlesztésének távlati feladatait, körvonalazza a közös magyar stratégia fontosabb elemeit. A stratégiai egyeztetésen a következő intézmények vezetői vettek részt:

- Selye János Egyetem, Komárom
- Fórum Intézet, Somorja
- II. Rákóczi Ferenc Főiskola, Beregszász
- Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár
- Kolozsvári Magyar Egyetemi Intézet
- Sapientia Magyar Tudományegyetem, Csíkszereda
- Regionális Tudományi Társaság, Szabadka

3. A határ menti regionális fejlődés. A Magyar Regionális Tudományi Társaság vándorgyűlése, 2009, Szabadka

A [Magyar Regionális Tudományi Társaság vándorgyűlésének](#) témája a határ menti kutatások eredményeinek áttekintése volt. A Kárpát-medencei határkutatóknak ez jelentette az első nagyszabású találkozót. Új kutatási programok kidolgozásában is tárgyalások indultak meg.

A következő határon túli vándorgyűlést a társaság 2011-re tervezi. A konferencia helyszíne Komárom, a Selye János Egyetem lesz. A téma: A Duna és a Tisza térségeinek fejlődési problémái és fejlesztési lehetőségei.

4. A területi kohézió jövője a Kárpát-medencében. Debreceni Nyári Egyetem, 2010

Közép- és Délkelet-Európa uniós tagállamaiban és a csatlakozásra váró országokban a strukturális és kohéziós politika iránt fokozott érdeklődés tapasztalható. A nemzeti fejlesztési tervek regionális megalapozásában a regionális együttműködési célkitűzések fontos szempontot jelentettek. A kooperáció gazdaság- és térségfejlesztő szerepének megítélésében azonban bizonytalanság figyelhető meg. A regionális fejlesztési stratégiákban nem sikerült azonosítani azokat a konkrét elemeket, amelyek operatív programokká fejlesztve a régiók együttműködésének alapját jelenthetnék.

Az európai kohéziós politika jövőbeli céljait és a szomszédsági partnerség követelményeit figyelembe véve folyamatos dialógust célszerű folytatni a regionális együttműködés egyes részterületeinek alapos feltárására, a fejlesztési együttműködések lehetőségeinek megvitatására, a regionális érdekek egyeztetésére. Minél több régióknak kell az együttműködésen alapuló fejlesztéspolitika szakmai és szellemi bázisait kiépítenie. Ezek szervezésében a képzett magyar szakembereknek kezdeményező szerepet kell játszaniuk.

A [nyári egyetemi rendezvény](#) célja az volt, hogy a határon túli fiatal magyar területfejlesztési kutatók, szakértők és gyakorlati szakemberek:

- Áttekintsék az Európai Unió strukturális és kohéziós politikájának stratégiai kérdéseit, a 2013 után várható változásokat;
- Képet kapjanak a környező országok fejlesztéspolitikájának irányairól, eredményeiről;
- Tájékozódjanak a területi fejlődést befolyásoló új tényezőkről;

- Megvitassák az együttműködések hatékonyságát elősegítő eszközöket és módszereket;
- Véleményt cseréljenek új kutatási programok kidolgozásának lehetőségeiről.

III. AZ INTÉZET MUNKATÁRSAINAK KÁRPÁT-MEDENCEI TÉMAKÖRÖKBEN MEGJELENT PUBLIKÁCIÓI, 2000–2010

- BARANYI BÉLA (ed.): Hungarian–Romanian and Hungarian–Ukrainian Border Regions as Areas of Co-operation Along the External Borders of Europe. Pécs: Centre for Regional Studies, 2005. 169 p. (Discussion Papers. Special).
- BARANYI BÉLA – BALCSÓK ISTVÁN – DANCS LÁSZLÓ: Hungarian–Romanian and Hungarian Ukrainian bilateral cross-border relations in the period of transition. In: Hungarian Spaces and Places: Patterns of Transition. Eds. GY. BARTA, É. G. FEKETE, I. KUKORELLI SZÖRÉNYINÉ, J. TIMÁR. Pécs: Centre for Regional Studies, 2005. 526–543. p.
- BARANYI BÉLA: A spreading Europe: new challenges to Hungarian-Ukrainian crossborder cooperation. In: Eurointegration Challenges in Hungarian-Ukrainian Economic Relations. Conference volume. Eds. G. FÓTI, Zs. LUDVIG. Budapest: Institute for World Economics of the HAS, Institute for Economics and Forecasting of the UNAS, 2005. 262–288. p.
- BARANYI BÉLA – BALCSÓK ISTVÁN – DANCS LÁSZLÓ: Hungarian–Romanian and Hungarian–Ukrainian bilateral cross-border relations in the period of transition. In: Hungarian Spaces and Places: Patterns of Transition. Eds. GY. BARTA, É. G. FEKETE, I. KUKORELLI SZÖRÉNYINÉ, J. TIMÁR. Pécs: Centre for Regional Studies, 2005. 526–543. p.
- BARANYI BÉLA: A spreading Europe: new challenges to Hungarian-Ukrainian crossborder cooperation. In: Eurointegration Challenges in Hungarian-Ukrainian Economic Relations. Conference volume. Eds. G. FÓTI, Zs. LUDVIG. Budapest: Institute for World Economics of the HAS, Institute for Economics and Forecasting of the UNAS, 2005. 262–288. p.
- BARANYI BÉLA: Új kihívások a magyar–ukrán határ menti együttműködésben. In: Tanulmányok a „Határország a minőség útján” című tudományos konferenciáról. Szerk. Hautzinger Z. Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, 2005. 153–165. p. (Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, 4.).
- BARANYI BÉLA: A magyar–román interregionális kapcsolatok sajátosságai. – Pro Minoritate. 2007. Nyár. 98–138. p.
- BARANYI BÉLA: A magyar–ukrán határ menti együttműködés új kihívásai. – Pro Minoritate. 2007. Nyár. 138–171. p.
- BARANYI BÉLA (szerk.): Magyar–ukrán határrégió – együttműködés az Európai Unió külső határán. Debrecen: MTA Regionális Kutatások Központja, 2008. 207 p.
- BELANKA CSABA ISTVÁN: Szerbia (-Montenegró) makrogazdasági mutatóinak alakulása az 1990-es évektől. In: Vajdaság. Szerk. NAGY I. Pécs–Budapest: MTA Regionális Kutatások Központja, Dialóg Campus Kiadó, 2007. 32–38. p. (A Kárpát-medence régiói, 7.)
- BELANKA CSABA ISTVÁN: Mezőgazdaság. In: Vajdaság. Szerk. NAGY I. Pécs–Budapest: MTA Regionális Kutatások Központja, Dialóg Campus Kiadó, 2007. 256–279. p. (A Kárpát-medence régiói, 7.)
- BELANKA CSABA ISTVÁN: A gazdaság fejlődése – történelmi visszatekintés. Szerbia és a Vajdaság gazdasága az 1990-es években. In: Vajdaság. Szerk. NAGY I. Pécs– Budapest: MTA Regionális Kutatások Központja, Dialóg Campus Kiadó, 2007. 284–292. p. (A Kárpát-medence régiói, 7.)
- BELANKA CSABA ISTVÁN: Kereskedelem. In: Vajdaság. Szerk. NAGY I. Pécs–Budapest: MTA Regionális Kutatások Központja, Dialóg Campus Kiadó, 2007. 365–371. p. (A Kárpát-medence régiói, 7.)

- BELANKA CSABA ISTVÁN: Önkormányzati pénzügyek. In: Vajdaság. Szerk. NAGY I. Pécs–Budapest: MTA Regionális Kutatások Központja, Dialóg Campus Kiadó, 2007. 451–468. p. (A Kárpát-medence régiói, 7.)
- BELANKA CSABA ISTVÁN: A magyarországi tőke részvétele a szerb gazdaság átalakulásában – különös tekintettel a privatizációra. In: Határkonstrukciók magyar–szerb vizsgálatok tükrében. Szerk. TIMÁR J. Békéscsaba: MTA RKK Alföldi Tudományos Intézet Békéscsabai Osztály, 2007. 48–57. p.
- BELANKA CSABA ISTVÁN: A DKMT eurorégió belüli gazdasági kapcsolatok erősítésének lehetőségei a magyar–osztrák–szlovák határ menti együttműködések példáján. In: Határok és eurorégiók. Szerk. SZÓNOKY ANCSIN G. Szeged: SZTE TTK Gazdaság és Társadalomföldrajz Tanszék, 2007. 73–79. p.
- BELANKA CSABA ISTVÁN: Az Interreg IIIA program hatása a magyar-román és a magyarszerb határ menti és határon átnyúló kapcsolatok fejlődésére az I. pályázati forduló tapasztalatainak a tükrében. In: Körös tanulmányok. Szerk. MICHELLER M. Békéscsaba: Tessedik Sámuel Főiskola Gazdasági Főiskolai Kar, 2007. 257–266. p.
- BELANKA CSABA ISTVÁN: Magyar tőkeexpansió Szerbiában – különös tekintettel a vajdasági gazdaság átalakulására. In: Régiók a Kárpát-medencén innen és túl. Szerk. GULYÁS L. Baja: Eötvös József Főiskola, 2007. 121–126. p.
- DURAY BALÁZS: Románia környezetpolitikája. In: A fenntartható fejlődés és a megújuló természeti erőforrások környezetvédelmi összefüggései a Kárpát-medencében. Konferenciakötet. Szerk. FODOR I., SUVÁK A. Pécs: MTA Regionális Kutatások Központja, 2008. 339–348. p.
- DURAY BALÁZS – NAGY IMRE: A Kárpát-medence környezetpolitikája és környezetvédelmi intézményrendszere. In: Évkönyv 2004–2005. IV. kötet. Környezetvédelem, regionális versenyképesség, fenntartható fejlődés c. konferencia előadásai. Szerk. GLÜCK R., RÁCZ G. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Közgazdaság-tudományi Kara Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola, 2005. 315–324. p.
- DURAY, BALÁZS – MEZEI, ISTVÁN – NAGY, IMRE – PÁNOVICS, ATTILA: Environmental Policy and the Institutional System of Environment Protection in the Carpathian Basin. Pécs, Centre for Regional Studies of HAS. 2010. 39 p. Discussion Papers. 79.
- DUŠAN, BARABAS – MEZEI, ISTVÁN (szerk.) Földrajzi szemelvények határok nélkül – napjaink magyar és szlovák természet-, társadalom- és gazdaságföldrajzi írásaiból. Pécs: MTA Regionális Kutatások Központja Térségfejlesztési Kutatások Osztálya, Kassa, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach / P. J. Šafárik Egyetem. 2010. 308 p.
- DUŠAN, BARABAS – MEZEI, ISTVÁN (red.) Geografické poznatky bez hraníc – výber z maďarských a slovenských príspevkov z fyzickej a humánnej geografie. Pécs: MTA Regionális Kutatások Központja Térségfejlesztési Kutatások Osztálya, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. 2010. 282 p.
- ERDŐSI FERENC: Közlekedés és távközlés. In: Székelyföld. Szerk.: HORVÁTH GY. Budapest–Pécs: MTA Regionális Kutatások Központja, Dialóg Campus Kiadó, 2003. 279–304. p. (A Kárpát-medence régiói, 1.).
- ERDŐSI FERENC: Közlekedés. In: Dél-Szlovákia. Szerk.: HORVÁTH GY. Budapest–Pécs: MTA Regionális Kutatások Központja, Dialóg Campus Kiadó, 2004. 353–370. p.
- ERDŐSI FERENC: A Kárpát-medence közlekedése. In: Kárpát-medence: települések, tájak, régiók, térstruktúrák. Szerk. GYŐRI R., HAJDÚ Z. Pécs–Budapest: MTA Regionális Kutatások Központja, Dialóg Campus Kiadó, 2006. 239–267. p.

- GÁL, ZOLTÁN – RÁCZ, SZILÁRD (eds.): Socio-economic Analysis of the Carpathian Area. Pécs: Centre for Regional Studies Hungarian Academy of Sciences, 2008. 173 p. Discussion Papers, Special issue.
- HAJDÚ, ZOLTÁN: Carpathian Basin and the Development of the Hungarian Landscape Theory Until 1948. Pécs: Centre for Regional Studies, 2004. 47 p. (Discussion Papers, 44.).
- HAJDÚ ZOLTÁN: Problems of cross-border co-operation across the Hungarian–Croatian across the Hungary's accession to the European Union. In: Traffic links between Croatia and the European countries encouraging the social, economic and cultural development of the Northwest Croatia. Proceedings of the International Scientific Symposium held in Varaždin, 10–11 November 2005. Zagreb – Varaždin: Croatian Academy of Sciences and Arts, 2005. 171–176. p.
- HAJDÚ ZOLTÁN: A „Kárpát-medence” a Kárpát-medencéért. In: IV. Magyar Politikai Földrajzi Konferencia. A Kárpát-medence politikai földrajza. Pécs, 2004. október. Szerk. PAP N., VÉGH A. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar Földrajzi Intézet, 2005. 32–36. p.
- HAJDÚ ZOLTÁN – GYŐRI RÓBERT (szerk.): Kárpát-medence: települések, tájak, régiók, térstruktúrák. Pécs–Budapest: MTA Regionális Kutatások Központja, Dialóg Campus Kiadó, 2006. 450 p.
- HAJDÚ ZOLTÁN: A Kárpát-medence és a magyar államterület közötti kapcsolatok elemzése a magyar földrajztudományban 1863–1947 között. In: Kárpát-medence: települések, tájak, régiók, térstruktúrák. Szerk. GYŐRI R., HAJDÚ Z. Pécs–Budapest: MTA Regionális Kutatások Központja, Dialóg Campus Kiadó, 2006. 390–417. p.
- HAJDÚ ZOLTÁN: A magyar-horvát határ történeti, közjogi, közigazgatási kérdései 1918-ig. – Balkán Füzetek, 2006. 4. 18–33. p.
- HAJDÚ ZOLTÁN: A közép-európai etnikai tájak történeti- és politikai földrajzi problematikája. In: Tájak, tájegységek, etnikai kisebbségek Közép-Európában. Szerk. Kupa L. Pécs: B and D Stúdió, 2007. 22–28. p.
- HAJDÚ ZOLTÁN: A Bánság térfejlődésének közigazgatás-történeti csomópontjai 1918-ig. – Közép-európai Közlemények. 2010. 9. 7–16. p.
- HAJDÚ, ZOLTÁN – LUX, GÁBOR – PÁLNÉ KOVÁCS, ILONA – SOMLYÓDYNÉ PFEIL, EDIT: Local Dimensions of a Wider European Neighbourhood: Crossborder Relations and Civil Society in the Hungarian-Ukrainian Border Area. Pécs: Centre for Regional Studies Hungarian Academy of Sciences, 2009. 60 p. Discussion Papers 71.
- HAJDÚ ZOLTÁN: A bánság térfejlődésének közigazgatás-történeti csomópontjai 1918-ig. – Közép-Európai Közlemények. 2010. 9. 7–16. p.
- HARDI TAMÁS – MEZEI ISTVÁN: Királyhelmectől Somorjáig. Eurorégiók a szlovák–magyar határon. In: Határok és az Európai Unió. Nemzetközi földrajzi konferencia. Szeged, 2002. szeptember 29–30. Szerk.: SZÓNOKYNE ANCSIN G. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Természettudományi Kar Gazdaság- és Társadalom-földrajzi Tanszéke, 2003. 366–372. p.
- HARDI TAMÁS: Az EU-csatlakozás hatása a határ menti térségek fejlődésére a Nyugat-Dunántúlon. In: Európai kihívások 2. Tudományos konferencia. Szerk.: KIS M., GULYÁS L., ERDÉLYI E. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Szegedi Élelmiszeripari Főiskolai Kar, 2003. 158–162. p.
- HARDI TAMÁS – MEZEI ISTVÁN: A racionalizmus és a nacionalizmus küzdelme. Eurorégiók a magyar–szlovák határon. – Comitatus, 13. 2003. 9. 67–74. p.
- HARDI TAMÁS – MEZEI ISTVÁN: Királyhelmectől Somorjáig. Eurorégiók a szlovák–magyar határon. – Falu, Város, Régió, 2003. 8. 16–18. p.

- HARDI TAMÁS – PAP NORBERT: Az államhatár megvonások hatása a Kárpát-medence és a Nyugat-Balkán városhálózatára – példák. In: Balatontól az Adriáig. Szerk. PAP N. Pécs: Lomart Kiadó, 2006. 241–251. p.
- HARDI TAMÁS – MEZEI ISTVÁN: A közigazgatás intézményrendszere. In: Dél-Szlovákia. Szerk.: HORVÁTH GY. Budapest–Pécs: MTA Regionális Kutatások Központja, Dialóg Campus Kiadó, 2004. 425–445. p.
- HARDI TAMÁS: Az államhatárokon túlnyúló régiók formálódása a Kárpát-medencében. In: Évkönyv 2006. Szerk. BUDAY-SÁNTHA A., LUX G. Pécs: PTE KTK Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola, 2007. 241–262. p.
- HARDI TAMÁS: Az eurorégiók mint a határon átnyúló fejlesztés eszközei a Kárpát-medencében. In: A régiók Magyarországa II. Hálózatok és labirintusok. Szerk. KAISER T., ÁGH A., KIS-VARGA J. Budapest: MTA–MEH Projekt, MTA Szociológiai Kutatóintézet, 2007. 31–45. p. (Stratégiai kutatások – Magyarország 2015, 11.)
- HARDI TAMÁS: Integrációs folyamatok a szlovák-magyar határtérségben. – Pro Minoritate, 2007. Nyár, 72–97. p.
- HARDI, TAMÁS: Transborder Movements and Relations in the Slovakian–Hungarian Border Regions. Pécs: Centre for Regional Studies, 2008. 42 p. Discussion Papers 68.
- HARDI TAMÁS – LADOS MIHÁLY – TÓTH KÁROLY (szerk.): Magyar–szlovák agglomeráció Pozsony környékén. Győr–Šamorín: MTA Regionális Kutatások Központja, Nyugat-magyarországi Tudományos Intézet, Fórum Kisebbségkutató Intézet, 2010.
- HARDI TAMÁS – LADOS MIHÁLY – TÓTH KÁROLY (zost.): Slovensko – maďarská aglomerácia v okolí Bratislavy. Győr–Šamorín: Stredisko regionálnych výskumov Maďarskej akadémie vied, Západo maďarský vedecký inštitút, Fórum inštitút pre výskum menšín, 2010.
- HORVÁTH GYULA: A regionális tudomány szerepe a területfejlesztésben. In: A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. Válogatás a II. Székelyföld Konferencia előadásaiból 2001. október 10–12. Szerk.: HERTA É. Csíkszereda: Székelyföld 2000 Munkacsoport, 2002. 13–21. p.
- HORVÁTH GYULA (szerk.): Székelyföld. Budapest–Pécs: MTA Regionális Kutatások Központja, Dialóg Campus Kiadó, 2003. 452 p. (A Kárpát-medence régiói, 1.).
- HORVÁTH GYULA: Ipari terek és vállalkozások In: Székelyföld. Szerk.: HORVÁTH GY. Budapest–Pécs: MTA Regionális Kutatások Központja, Dialóg Campus Kiadó, 2003. 207–243. p. (A Kárpát-medence régiói, 1.).
- HORVÁTH GYULA – KOLUMBÁN GÁBOR: A Székelyföld fejlesztésének gazdaság- és társadalompolitikai keretei. In: Székelyföld. Szerk.: HORVÁTH GY. Budapest–Pécs: MTA Regionális Kutatások Központja, Dialóg Campus Kiadó, 2003. 396–427. p. (A Kárpát-medence régiói, 1.).
- HORVÁTH GYULA: A Székelyföld területfejlesztési stratégiájának tudományos megalapozása. – Falu, Város, Régió, 2003. 5. 17–20. p.
- HORVÁTH GYULA: Székelyföld a 21. század elején. In: Hargita Kalendárium. Csíkszereda: Hargita Népe Kiadóvállalat, 2003. 37–40. p.
- HORVÁTH GYULA (szerk.): Dél-Szlovákia. Budapest–Pécs: MTA Regionális Kutatások Központja, Dialóg Campus Kiadó, 2004. 523 p. (A Kárpát-medence régiói, 2.).
- HORVÁTH GYULA: A Kárpát-medencei régiók közös kohéziós politikájáról. In: Közelítések. A határon átnyúló kapcsolatok kilátásai és a mezőgazdaság regionális kérdései az Európai Unió keleti peremén. Szerk. BARANYI B. Debrecen: MTA Regionális Kutatások Központja, 2005. 13–28. p.

- HORVÁTH GYULA: A Kárpát-medence – európai makrorégió. In: Globalitás – lokalitás. Etnoregionális nézőpontok Közép-Európában. Konferencia-kötet. Szerk. KUPA L. Pécs: B.&D Stúdió, 2005. 117–130. p.
- HORVÁTH GYULA: A Kárpát-medence, mint az Európai Unió jövőbeli transznacionális makrorégiója. A közös kohéziós politika céljai. – Közgazdász Fórum, 8. 2005. 9. 35–44. p.
- HORVÁTH GYULA (szerk.): Északnyugat-Erdély. Pécs–Budapest: MTA Regionális Kutatások Központja, Dialóg Campus Kiadó, 2006. 584 p. (A Kárpát-medence Régiói, 4.)
- HORVÁTH GYULA: Regionális helyzetkép a Kárpát-medencéről. In: Regionális átalakulás a Kárpát-medencében. Szerk. RÁCZ SZ. Pécs: Magyar Regionális Tudományi Társaság, 2006. 9–22. p.
- HORVÁTH GYULA: A határon túli tudományos műhelyek regionális működésének alapelvei. Vitatézisek. In: A határon túli magyar tudományos műhelyek működésének regionális megközelítése. Szerk. BERÉNYI D. Budapest: MTA „Magyar Tudományosság Külföldön” Elnöki Bizottság, 2006. 9–17. p.
- HORVÁTH GYULA: Regionális fejlődés és együttműködés a Kárpát-medencében. In: Urbanisztikai feladatok a Kárpát-medencében. Budapest: Magyar Urbanisztikai Társaság, 2006. 44–62. p.
- HORVÁTH GYULA: Regional snapshot of the Carpathian basin. – Economic Diplomacy, 2007. 1–2. 54–62. p.
- HORVÁTH GYULA: Regionalni portret Karpatskog basena. – Ekonomska Diplomacija, 2007. 1–2. 45–53. p.
- HORVÁTH GYULA: Területi kohézió a Kárpát-medencében: trendek és teendők. In: BITSKEY B.(szerk.): Határon túli magyarság a 21. században. Konferencia-sorozat a Sándor-palotában. Budapest, Köztársasági Elnöki Hivatal. 2010. 233–262. p. Társszerző: LELKES GÁBOR.
- HORVÁTH GYULA: Területi kohézió a Kárpát-medencében. – Ezredforduló, 2010. 1. 26–29. p.
- HORVÁTH GYULA: Gondolatok a Kárpát-medencei magyar közösségek regionális együttműködésének fejlesztéséhez. In: FÁBIÁN A. (szerk.): Párbeszéd és együttműködés. Területfejlesztési Szabadegyetem. 2006–2010. Sopron, Nyugat-magyarországi Egyetemi Kiadó. 2010. 147–160. p.
- HORVÁTH GYULA: Territorial Cohesion in the Carpathian Basin: Trends and Tasks. Pécs, Centre for Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences. 2010. Discussion Papers, 81. 38 p.
- ILLÉS, IVÁN (ed.): Visions and Strategies in the Carpathian Area (VASICA). Pécs: Centre for Regional Studies, 2008. 117 p. Discussion Papers, Special issue.
- KUGLER JÓZSEF: A határ menti települések együttműködésének lehetőségei és korlátai az ezredfordulón (Békés és Arad megyei tapasztalatok). In: Európai kihívások III. tudományos konferencia. Szeged, 2005. november 3. Szerk. GULYÁS L., BALÓ T. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Élelmiszeripari Főiskolai Kar, 2005. 213–218. p.
- KUGLER JÓZSEF – NAGY IMRE (szerk.): Lehet-e három arca e tájnak? Tanulmányok a dél-keleti határrégió újrászerveződő kapcsolatairól. Békéscsaba–Pécs: MTA Regionális Kutatások Központja, 2004. 287 p.
- KUGLER JÓZSEF – NAGY IMRE: Lehet-e három arca e tájnak? In: Lehet-e három arca e tájnak? Tanulmányok a délkeleti határrégió újrászerveződő kapcsolatairól. Szerk.: NAGY I., KUGLER J. Békéscsaba–Pécs: MTA Regionális Kutatások Központja, 2004. 11–17. p.
- KUGLER JÓZSEF – DJURDJEV, S. BRANISLAV – PAVIĆ, DRAGOSLAV – CVETANOVIĆ, MILAN – MÉSZÁROS MINUCSÉR: Az oktatás-képzés, átképzés szerepe a Magyarokanizsai község és a Homokháti kistérség népességmegtartásában és a határon átvélti kapcsolatok erősítésében. In: Határkonstrukciók magyar–szerb vizsgálatok tükrében. Szerk. TIMÁR J. Békéscsaba: MTA RKK Alföldi Tudományos Intézet Békéscsabai Osztály, 2007. 95–113. p.

- KUGLER JÓZSEF – JOVAN ROMELIČ – SZILÁGYI GYÖRGYI: Egymástól elzárva: Települések (Kübekháza, Óbér, Oroszlámos) a hármás határ mentén. In: Lehet-e három arca e tájnak? Tanulmányok a délkeleti határrégió újraszerveződő kapcsolatairól. Szerk.: NAGY I., KUGLER J. Békéscsaba–Pécs: MTA Regionális Kutatások Központja, 2004. 19–53. p.
- KUGLER JÓZSEF – SZABÓ FERENC: Határ mentén. Békés és Arad megyék határ menti települései együttműködésének 10. évfordulóján. De-a lungul frontierei. La aniversarea a 10 ani de colaborare între localitățile de frontieră ale județelor Békés și Arad. Szerk. HEVESI J. Békéscsaba: Békés Megyei Önkormányzat Hivatala, 2005. 175 p. Magyar és román nyelven.
- MEZEI ISTVÁN: Hungarian and Slovakian cross-border relations. In: Hungarian Spaces and Places: Patterns of Transition. Eds. GY. BARTA, É. G. FEKETE, I. KUKORELLI SZÖRÉNYINÉ, J. TIMÁR. Pécs: Centre for Regional Studies, 2005. 544–563. p.
- MEZEI ISTVÁN: Network of cross-border relations of Hungary and Slovakia. In: Cross-Border Cooperations – Schengen Challenges. Ed. I. SÜLI-ZAKAR. Debrecen: Kossuth Egyetemi Kiadó, 2004. 78–84. p.
- MEZEI ISTVÁN: The function of Euroregions along the Hungarian-Slovak border. In: Changes in a Landscape Structure as a Reflection to a Present Sociable Changes in the Middle and East Europe. III. International Geographic Colloquium. Eds. Z. HOCHMUTH, V. TOMÁŠIKOVÁ. DANIŠOVCE: Pavol Jozef Šafárik University in Košice, Faculty of Science Institute of Geography, 2005. 89–92. p.
- MEZEI ISTVÁN: A szlovák–magyar határ menti kapcsolatok jelentőségéről. – Észak magyarországi Stratégiai Füzetek, 2. 2005. 1. 3–21. p.
- MEZEI ISTVÁN: A magyar–szlovák együttműködés kilátásai. – Comitatus, 15. 2005. 6. 20–26. p.
- MEZEI ISTVÁN: Changes of cities in Slovakia. – Geographia Cassoviensis I. 2007. 123–126. p.
- MEZEI ISTVÁN: A környezetvédelem intézményrendszere Szlovákiában. – Tér és Társadalom, 21. 2007. 3. 197–215. p.
- MEZEI ISTVÁN: Határ menti együttműködések. Konferencia a hármás határ közelében. – Észak-Magyarországi Stratégiai Füzetek, 4. 2007. 1 85–86. p.
- MEZEI, ISTVÁN: The Development of the Urban Network of Slovakia. Pécs: Centre for Regional Studies Hungarian Academy of Sciences, 2009. 54 p. Discussion Papers 76.
- MEZEI, ISTVÁN: Relations between towns along the Hungarian border. In: MLADENOV, C. – NIKOLOVA, M.– VATSEVA, R.– KOULOV, B.– KOPRALEV, I.– VARBANOV, M.– ILIEVA, M. (eds.) Geografija i regionalno razvítie – Geography and regional development. Sofia: Bulgarian Academy of Sciences National Institute of Geophysics, Geodesy and Geography. 2010. 67–72. p.
- NAGY ERIKA: Határkonstrukciók a szerb–magyar gazdasági kapcsolatokban. In: Határkonstrukciók magyar–szerb vizsgálatok tükrében. Szerk. TIMÁR J. Békéscsaba: MTA RKK Alföldi Tudományos Intézet Békéscsabai Osztály, 2007. 58–69. p.
- NAGY GÁBOR: A területi tervezés dilemmái a szerb–magyar–román határrégióban. In: Határkonstrukciók magyar–szerb vizsgálatok tükrében. Szerk. TIMÁR J. Békéscsaba: MTA RKK Alföldi Tudományos Intézet Békéscsabai Osztály, 2007. 8–21. p.
- NAGY, IMRE: Problemi životne sredine u regionu jugoslovensko–mađarske–rumunske tromede i mogućnosti saradnje na tom planu. – Habitus, 2001. 5. 53–72 p.
- NAGY IMRE – DUJMOVICS FERENC (szerk.): A vajdasági városok környezet-egészségügyi értékelése az ezredfordulón. Újvidék: Atlantis Kiadó, 2003. 118 p.

- NAGY IMRE: A határon átnyúló környezeti problémák és az együttműködés lehetőségei a magyar–jugoszláv határ régióban. In: Határok és az Európai Unió. Nemzetközi földrajzi konferencia, Szeged, 2002. november 29. – december 1. Szerk.: SZÓNOKY NÉ ANCSIN G. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Természettudományi Kar Gazdaság- és Társadalomföldrajzi Tanszéke, 2003. 342–347. p.
- NAGY IMRE: A DKMT Eurorégió szerepe a határ menti kapcsolatok fejlesztésében. In: Felkészülés a Strukturális Alapok fogadására. Békéscsaba: Békés Megyei Humán Fejlesztési és Információs Központ, 2003. 119–133. p.
- NAGY IMRE: A Duna–Körös–Maros–Tisza Eurorégió szervezeti felépítése. In: Határon átnyúló kapcsolatok, humán erőforrások. Nemzetközi tudományos konferencia (2003. november 10–11.). Szerk.: SÜLI-ZAKAR I. Debrecen: Kossuth Egyetemi Kiadó, 2004. 164–170. p.
- NAGY IMRE: Some Characteristics of Migration of the Voivodina Elite. – Zbornik. Matice Srpske za društvene nauke, 121. 2006. 445–456. p.
- NAGY IMRE: A vajdasági elitmigráció sajátossága. – Létünk, 36. 2006. 2. 111–122. p.
- NAGY IMRE (szerk.): Vajdaság. Pécs–Budapest: MTA Regionális Kutatások Központja, Dialóg Campus Kiadó, 2007. 575 p. (A Kárpát-medence Régiói, 7.)
- NAGY IMRE: Szerbia társadalmi-gazdasági helyzete. In: Vajdaság. Szerk. NAGY I. Pécs–Budapest: MTA Regionális Kutatások Központja, Dialóg Campus Kiadó, 2007. 29–75. p. (A Kárpát-medence Régiói, 7.)
- NAGY IMRE: A környezet állapota. In: Vajdaság. Szerk. NAGY I. Pécs–Budapest: MTA Regionális Kutatások Központja, Dialóg Campus Kiadó, 2007. 167–187. p. (A Kárpát-medence Régiói, 7.)
- NAGY IMRE: Közúti közlekedés. In: Vajdaság. Szerk. NAGY I. Pécs–Budapest: MTA Regionális Kutatások Központja, Dialóg Campus Kiadó, 2007. 337–350. p. (A Kárpát-medence Régiói, 7.)
- NAGY IMRE: Közlekedésfejlesztési stratégia. In: Vajdaság. Szerk. NAGY I. Pécs–Budapest: MTA Regionális Kutatások Központja, Dialóg Campus Kiadó, 2007. 363–364. p. (A Kárpát-medence Régiói, 7.)
- NAGY IMRE: A Vajdaság nemzetközi kapcsolatai. In: Vajdaság. Szerk. NAGY I. Pécs–Budapest: MTA Regionális Kutatások Központja, Dialóg Campus Kiadó, 2007. 469–484. p. (A Kárpát-medence Régiói, 7.)
- NAGY IMRE: A Vajdaság fejlettségének regionális különbségei. A népesség életszínvonala (a szegénység) In: Vajdaság. Szerk. NAGY I. Pécs–Budapest: MTA Regionális Kutatások Központja, Dialóg Campus Kiadó, 2007. 541–545. p. (A Kárpát-medence Régiói, 7.)
- NAGY IMRE: A regionális fejlesztés távlatai. In: Vajdaság. Szerk. NAGY I. Pécs–Budapest: MTA Regionális Kutatások Központja, Dialóg Campus Kiadó, 2007. 546–558. p. (A Kárpát-medence Régiói, 7.)
- NAGY IMRE: Együttműködésen alapuló területi tervezés és területfejlesztés Magyarországon és a Vajdaság határ régiójában. In: Határkonstrukciók magyar–szerb vizsgálatok tükrében. Szerk. TIMÁR J. Békéscsaba: MTA RKK Alföldi Tudományos Intézet Békéscsabai Osztály, 2007. 22–32. p.
- NAGY IMRE: A Vajdaság fejlettségének területi különbségei. In: A határok kutatója. Tanulmányok Pál Ágnes tiszteletére. Szerk. SZÓNOKY NÉ ANCSIN G., PÁL V., KARANCSI Z. Szeged–Szabadka: Magyarországi Tudományos Társaság, 2007. 189–194. p.

- NAGY IMRE – DUJMOVICS FERENC: Verbász környezetvédelmi értékelése. In: A vajdasági városok környezet-egészségügyi értékelése az ezredfordulón. Szerk.: NAGY I., DUJMOVICS F. Újvidék: Atlantis Kiadó, 2003. 59–67. p.
- NAGY IMRE – DUJMOVICS FERENC: A környezet-egészségügy a Vajdaságban. In: A vajdasági városok környezet-egészségügyi értékelése az ezredfordulón. Szerk.: NAGY I., DUJMOVICS F. Újvidék: Atlantis Kiadó, 2003. 7–14. p.
- NAGY IMRE – DUJMOVICS FERENC: A vajdasági városok környezet-egészségügyi értékelése az ezredfordulón. Békéscsaba: MTA Regionális Kutatások Központja Alföldi Tudományos Intézete, 2005. 159 p.
- RÁCZ SZILÁRD (szerk.): Regionális átalakulás a Kárpát-medencében. Pécs: Magyar Regionális Tudományi Társaság, 2006. 368 p.
- RECHNITZER JÁNOS: Határrégiók és nemzetstratégia. – Pro Minoritate, 2000. tavasz, 36–51. p.
- RECHNITZER JÁNOS: A határ menti együttműködések, mint a nemzetstratégia egyik eleme. In: A biztonságpolitika specifikus területei című tudományos konferencián elhangzott előadások anyaga. Szerk.: SZÁNKI L., KOBOLKA I. Budapest: MK Katonai Biztonsági Hivatala, 2001. 87–101. p. (Szakmai tudományos közlemények).
- TIMÁR JUDIT (szerk.): Határkonstrukciók magyar–szerb vizsgálatok tükrében. Békéscsaba: MTA RKK Alföldi Tudományos Intézet Békéscsabai Osztály, 2007. 127 p.
- TIMÁR JUDIT: Határtalan határok: a határok mint társadalmi konstrukciók. In: Határkonstrukciók magyar–szerb vizsgálatok tükrében. Szerk. TIMÁR J. Békéscsaba: MTA RKK Alföldi Tudományos Intézet Békéscsabai Osztály, 2007. 70–80. p.

IV. AZ INTÉZMÉNY ÁLTAL KOORDINÁLT ÖSZTÖNDÍJAK

2001–2002-ben az akkor még működő Új Kézfogás Közalapítvány finanszírozásában két alkalommal 20–20 erdélyi, felvidéki, vajdasági fiatal szakember egy éves ösztöndíjas programon vett részt az MTA Regionális Kutatások Központjában. A kurzuson a hallgatók négyszer egy hetes (140 óras) felkészítést kaptak a regionális tudomány elméletéről, módszertani ismereteiről és a területfejlesztés gyakorlatáról. A hallgatók voltak A Kárpát-medence régiói sorozat határon túli darabjainak szerzői. A képzési program szerves része volt a fiatal szakemberek által készített fejezetek tutorálása. Az alapítvány finanszírozta a Székelyföld kötet kiadását is. A 2002. évi kormányváltást követően az alapítvány e programot már nem támogatta.

V. JELENLEG ZAJLÓ ÉS TERVEZETT KUTATÁSOK

1. Az országhatárokon átívelő várostérségi kapcsolatok és a Kárpát-medencei gazdasági térség kohéziós stratégiája

A 2014-től esedékes új uniós programozási periódusra való felkészítés során a magyar fejlesztéspolitikában markáns álláspontokat kell megfogalmazni a Kárpát-medencei gazdasági tér kohéziójának erősítését szolgáló intézkedések körét és tartalmát illetően, s ennek meg kell mutatkoznia a magyar gazdaságpolitikában is.

A gazdasági kapcsolatok fejlesztését finom módszerekkel, a partnerség intézményének számtalan formális és informális eszközének a felhasználásával kell szervezni. A magyar gazdaság tőkeexpánziójának a jövőben erősödnie kell, a tőkeexport lehetséges színtereiként a határon túli magyar lakosságú térségek is szóba jöhetnek. A gazdasági racionalitás azonban azt diktálja, hogy a magyar tőke befogadására e térségeknek is fel kell készülniük. Mint ahogy a magyar gazdaságpolitikának is számolnia kell azzal, hogy a tőkeexport támogatáspolitikájában külön

szabályozást igényelnek a határon túli magyar lakosságú területekre történő befektetések. Ez esetben ugyanis sokkal több mérlegelésre érdemes szempontot kell figyelembe venni a racionális gazdasági döntések kialakításában.

A határ közeli nagyvárosok (Miskolc, Kassa, Debrecen, Nyíregyháza, Nagyvárad, Szatmárnémeti, Ungvár, Arad, Temesvár, Szeged, Szabadka, Újvidék, Pécs, Eszék) fontos nemzeti tudásközpontok vagy azokká fejleszthetők. A környező öt országban gondot jelent azonban, hogy a kutatási és innovációs potenciál nem éri el az európai tudáspiacon versenyképes szervezetek méreteit. A közös tudásközpontok kialakítása a természettudományi és műszaki kutatások ipari kapcsolatainak erősítését, a termékfejlesztést, a tudásigényes kis- és közepes méretű vállalkozások elterjedését, a térségek exportpotenciáljának erősítését szolgálhatja. Konceptiót érdemes kidolgozni technológiai centrumok kialakítására. A fejlesztési stratégia alapelveinek kell tekinteni a néhány, nemzetközileg piacképes termék és szolgáltatás kutatására-fejlesztésére való szakosodást.

A reálgazdaság fejlődésének ütemét, a gazdaság szerkezetének minőségét és jövedelemtermelő kapacitását – a gazdasági válságot kiváltó okokból levonható tanulság ez – a jövőben még inkább az állam, az önkormányzatok és az üzleti világ szereplőinek térbeli együttműködése, partnerségének minősége határozza meg. A partnerséget szervezni és menedzselni kell.

Az EU támogatáspolitikájában a szomszédsági partnerség új támogatási célt jelent. A határ menti régiók fejlesztési programjainak kidolgozása, összehangolása és a közös feladatok végrehajtása csak intézményesített formában képzelhető el. A jelenlegi gyakorlat nem hatékony. Nyugat-Európa határregióiban e feladatokat közös testületek végzik. Ki kell dolgozni a közös területfejlesztési testületek (transznacionális területfejlesztési tanácsok) működési modelljét, szervezeti felépítését és működési rendjét.

E kutatási tematika megvalósítása részben megkezdődött. A nagyvárosi kapcsolatrendszerek feltárását szolgáló vizsgálatokat a Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal Innotárs programja finanszírozza 2010–2011-ben.

2. Magyar-szlovák agglomeráció Pozsony környékén. Közszolgáltatás fejlesztési hálózat Pozsony határon átnyúló agglomerációjában

Pozsony, mint dinamikus fejlődő főváros, hasonlóan más európai városokhoz jelentős mértékű és gyorsan növekvő szuburbán zónát alakított ki maga körül, megindult a pozsonyi lakosok kiköltözése a közeli magyarországi és csallóközi településekre. A szlovák főváros sajátos, határ menti elhelyezkedése és az ingatlanpiac sajátosságai miatt ezt a szuburbán zónát kiterjesztette már az államhatár magyar és osztrák oldalára is. A projektben részt vevő kutatók előzetes, szuburbanizációra vonatkozó ismeretei szerint, ennek a szuburbanizációnak a további dinamikus erősödése várható, a közlekedéshálózat sajátosságai miatt elsősorban magyar oldalon.

A projekt céljai: megismerni a szuburbanizációs folyamat sajátosságait, problémáit, és ezek alapján megszervezni egy határon átnyúló agglomerációs hálózatot (önkormányzatok, civil szervezetek, szolgáltatók stb. részvételével), amely lehetőséget nyújt arra, hogy a problémákat a hálózat tagjai feltárják, kezeljék, s az előnyöket kihasználják.

Évek óta érzékelhető, miként terjedt a [pozsonyi térség agglomerációja](#) előbb Ausztria felé, és bővül Magyarország irányába. Magyar oldalon elsősorban Rajkára és Dunakilitibe költöztek szlovák családok, de további szigetközi települések válhatnak az áttelepülés célpontjává. Szlovák oldalon pedig korábban északkeleti és nyugati irányba terjedt az agglomeráció, az utóbbi években pedig a csallóközi községek iránt is fokozódik a beköltözők érdeklődése.

Ennek a folyamatnak hatása van egyebek között az érintett települések lélekszámára, továbbá az ingatlanpiacra, közműrendszerre, de nem vonhatják ki a közszolgáltatások sem magukat a hatása alól, hiszen a betelepülők új lakóhelyükön kezdik használni az óvodát, az iskolát, az egészségügyi ellátást.

A projekt a Szlovákia–Magyarország Határon Átnyúló Együtműködési Program keretében a somorjai Fórum Intézettel együttműködésben valósult meg 2009–2010-ben.

3. Határokon átnyúló dél-pannóniai tudásrégió kialakítása

A [projekt](#) eredményeképpen egy dél-pannóniai tudásrégió kialakítása a cél egyetemek, K+F intézmények és innovációs ügynökségek közreműködésével. A projekt az egyetemek regionális szerepvállalása, a vidékfejlesztés, az élménygazdaság és a környezetvédelem témái köré csoportosul. Tevékenységünk során átfogó cél a régióban található tudományos intézmények és a régió gazdasága közötti közös tudásbázis és hálózat fejlesztése. A fenti célok elősegítése érdekében a projekt során közös tudástranszfer iroda felállítására kerül sor. Az iroda feladata a társadalmi és szervezeti innováció közvetítése a gazdasági és az önkormányzati szféra felé.

Az iroda a magyar és horvát határ menti régió fejlesztési trendjeit és tapasztalatait is összegyűjti, továbbá birtokában lesz mindannak a szakmai tudásnak, kutatási módszertannak és tapasztalatoknak, melynek segítségével képes lesz segíteni és utánpótlást biztosítani a regionális politikában jártas szakembereknek.

A projekt keretében felhalmozódó tudás disszeminálása tanulmányok, műhelymunkák (workshopok), illetve kétnyelvű (horvát, magyar) konferenciák révén valósul meg. A konkrét témák a következők: a régióban megvalósult LEADER projektek tapasztalatai; kistérségi társulások racionális működésének feltételei; környezetvédelmi projektek; helyi zöldenergia hasznosításának lehetőségei a térségben; saját kistérségi energiaellátás biztosításának létjogosultsága; Dráva menti térség foglalkoztatási és aktivitási helyzete javításának lehetőségei.

A projekt a Magyarország-Horvátország IPA határokon átnyúló együttműködési program keretében folyik 2010–2011-ben.

Pécs, 2010. december 15.

Horváth Gyula
igazgató

Magyar Tudományos Akadémia
Regionális Kutatások Központja
Igazgató:
Horváth Gyula DSc, egyetemi tanár
E-mail: horvath@rkk.hu

Pécs, Papnövelde u. 22.
7601 Postafiók 199.
Telefon: 36 72 523 801
Fax: 36 72 523 803
Honlap: www.rkk.hu